

گردشگری ساحلی و امنیت ساحلی چابهار در راستای توسعه پایدار

عباس زارع نژاد اشکذری،^۱ مرتضی اسمعیل نژاد،^۲ مریم کریمیان بستانی،^۳ فهیمه شهرکی

^۱ دانشجوی دکتری و عضو هیات علمی دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر

^۲ استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه بیرجند

^۳ استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان

چکیده

گردشگری یکی از اشکال اوقات فراغت است که تابع دو متغیر زمان و مکان است، با توجه به این دو متغیر شیوه های متفاوت و متنوعی از گذران اوقات فراغت و گردشگری به وجود می آید. از میان اشکال مختلف گردشگری، بیشتر نواحی جذب گردشگر در سواحل متمرکز شده اند و این به علت فضای منحصر به فردی است که سواحل و جزایر در جذب گردشگر دارند. سواحل استان سیستان و بلوچستان و از جمله چابهار از ویژگی های منحصر به فردی در زمینه گردشگری برخوردار می باشند که شناخت و برنامه ریزی گردشگری برای آنها می تواند گام مهمی در راستای توسعه پایدار در این منطقه نهاده شود. توسعه پایدار گردشگری به عنوان رهنمونی برای مدیریت کلیه منابع قلمداد می شود. به طریقی که بتوان نیازهای اقتصادی و اجتماعی را برآورده ساخت و همگنی فرهنگی و سیستم های حفاظت زندگی را همراه با افزایش عدالت و مساوات در توسعه، بهبود کیفیت زندگی جوامع و بوجود آوردن کیفیت برتر محیط زیست ایجاد کرد. در این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی پتانسیل های گردشگری چابهار پرداخته شد و فرصت ها و تهدیدات گردشگری در مولفه های اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و سیاسی ارائه گردید سپس فرایند گردشگری و امنیت در این منطقه ترسیم گردید.

واژه های کلیدی: گردشگری ساحلی، توسعه پایدار، چابهار

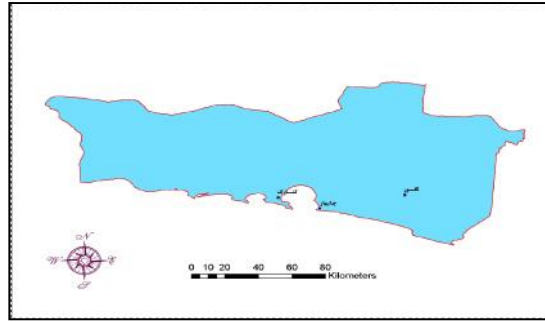
۱- مقدمه

توریسم و گردشگری پدیده ای است که از دیر باز در جوامع مختلف انسانی وجود داشته، اما با ورود بشر به عصر مدرن به صورت یک صنعت درآمدی است. تحول اساسی در صنعت جهانگردی را می توان با انقلاب صنعتی و پیدایش راه آهن که به عنوان نقطه عطفی در تاریخ توریسم جهان محسوب می شود مقارن دانست. انقلاب صنعتی شروع تحولات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، به خصوص در شهرها که کانون برنامه ریزی و گذراندن اوقات فراغت و فراهم نمودن تاسیسات و تجهیزات مرتبط در شهرها افزایش یافت؛ امکاناتی نظیر پارک ها، سینما، سالن های ورزشی و غیره، شهر را به عنوان فضای گردشگری درآورد؛ و این شرایط تاثیر شگرفی در اقتصاد شهری و ناحیه ای و اشتغال فراهم نمود. [۱].

امروزه جهانگردی به عنوان دومین صنعت و در آینده نزدیک تا سال ۲۰۱۰ به صنعت برتر دنیا تبدیل خواهد شد [۲]. صنعت گردشگری، بویژه بوم گردی به عنوان رویکردی جدید برای توسعه همزیستی انسان و اجتماع، به منظور بهره وری اقتصادی، امروزه در توسعه مناطق جایگاه چشمگیری یافته است [۳].

از میان اشکال مختلف گردشگری، بیشتر نواحی جذب گردشگر در سواحل متمرکز شده اند و این به علت فضای منحصر به فردی است که سواحل و جزایر در جذب گردشگر دارند [۴]. در انگلستان اولین پدیده ای که گردشگران را به ساحل کشاند، شنا بود که اوایل قرن ۱۸ در سواحل زیبای انگلستان بوجود آمد. زمانی که شبکه ریلی ایجاد شد و حمل و نقل توسعه یافت مسافرت به سواحل نیز افزایش پیدا کرد [۵]. امروزه ترکیبی از فعالیت ها و جذابیت ها مانند آفتاب، شن و ماسه های ساحلی و تنوع محیطی، باعث انتخاب سواحل توسط گردشگران شده است [۶]. البته ماهیت و جذب گردشگری سواحل در طول زمان تغییر کرده است، امروزه با افزایش مسافرت گروهی این تغییر ملموس تر شده است. اخیراً جذابیت هایی مانند مرجان ها، مانگرو ها و پدیده های دیگر ساحلی نیز مورد توجه جهانگردان قرار گرفته است [۷]. به طوری که از منظر کارکرد اقتصادی، گردشگری ساحلی یکی از پدیده های رقابتی در اقتصاد جهان به حساب می آید [۸].

استان سیستان و بلوچستان با بیش از ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در کناره های دریای عمان از بندر گوادر در مرز پاکستان تا بندر جاسک در استان هرمزگان دارای موقعیت ویژه ای در کنار آب های آزاد بین المللی با چشم انداز های زیبا می باشد (شکل ۱).

شکل ۱: موقعیت شهرستان چابهار و سواحل دریای عمان

در طول این ساحل و تا عمق ۵۰ کیلومتری آن پدیده های منحصر به فرد طبیعی و جود دارد که برای توریست ها به خصوص طبیعت گران بسیار جالب می باشد و به عنوان جهات توسعه در سواحل دریای عمان می توان در آنها سرمایه گذاری نمود. با مدیریت و برنامه ریزی جامع و ایجاد سایت های گردشگری در هر زمینه و یا هر پدیده، مکان های تخصصی گردشگری ایجاد نمود (شکل ۲).

۲- مواد و روش ها

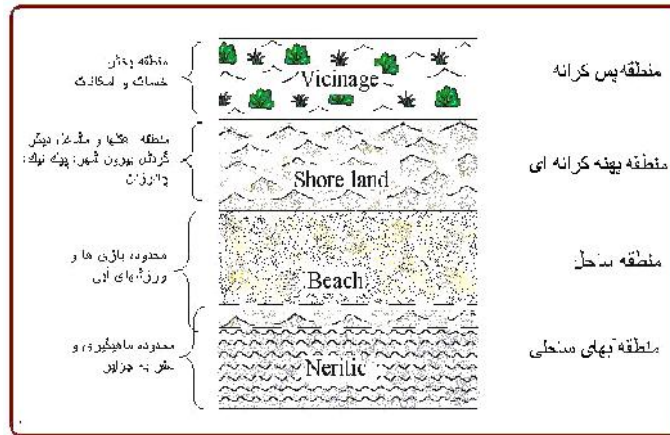
این تحقیق از نوع توصیفی و تحلیلی است. برای انجام این تحقیق از روش ترکیبی (روش های پیمایش میدانی و روش توصیفی و تحلیلی) استفاده شده است. برای نیل به این هدف از مطالعات و بررسی های اسنادی و کتابخانه ای از مصاحبه، پرسشنامه و مشاهده نیز استفاده شده است. به منظور بررسی گردشگری پایدار ساحلی در چابهار، ابتدا به بررسی ویژگی های گردشگری چابهار و سواحل آن پرداخته می شود. سپس اثرات مثبت و منفی گردشگری تحلیل شده و در نهایت فرآیند توسعه پایدار آن بررسی شود. به همین منظور داده ها و اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه ای، علاوه نقشه نحوه تقسیم بندی ساحل با استفاده از اطلاعات موجود تهیه شده و نهایتاً با توجه به مطالب فوق پیشنهاداتی جهت توسعه پایدار گردشگری و امنیت گردشگری ارائه گردیده است.

۳- تفرج و گردشگری ساحلی

منابع طبیعی و فرهنگی که پایه و اساس گردشگری و تفرج را در ساحل شکل می دهند، شامل مسائل عمده ذیل می شوند:

- آب و آبزیان
- پوشش گیاهی
- توپوگرافی
- زمین شناسی و خاک
- اقلیم
- ویژگیهای تاریخی
- ویژگیهای نژادی
- اطلاعات و راهنما ها
- فعالیت های ساختمانی
- صنعت و تأسیسات

گردشگری و تفرج در نواحی ساحلی، دارای جایگاهی است که در چهار زیر منطقه موازی با ساحل (شکل ۲)، قرار دارد:

شکل ۲: قسمت‌های مختلف بخش‌های ساحلی در چابهار

۳-۱ منطقه آبهای ساحلی^۱

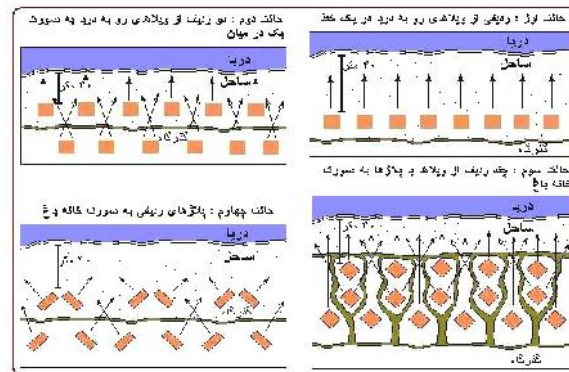
این منطقه دریایی اکولوژیکی نزدیک ساحل، از فلات قاره شروع می‌شود و تا ساحل ادامه دارد. این منطقه غنی‌ترین منطقه برای ماهیگیری است و غالباً شامل صخره‌ها و ستون‌های سنگی جالب توجه می‌باشد. این قسمت برای سفر به جزایر نزدیک نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این محدوده می‌توان جذابیت‌هایی مانند قایق سواری، موج سواری، کایت و غواسی در چابهار ایجاد و یا توسعه داد.

۳-۲ منطقه ساحل^۲

هم محدوده‌ای از دریا و هم محدوده‌ای از خشکی را در بر می‌گیرد. بخصوص اگر گسترده و شنی باشد، بسیاری از بازی‌ها و ورزش‌های آبی گروهی را حمایت می‌کند.

۳-۳ منطقه پهنه کرانه‌ای^۳

این منطقه به ناحیه پشت منطقه ساحل اطلاق می‌شود و بسیاری از تفریحات دریایی را حمایت می‌کند. مانند چادر زدن، پیک نیک و گردش بیرون شهر. در برخی مکان‌ها، این منطقه هتل‌ها و برخی مشاغل را در بر می‌گیرد. چشم‌انداز مهم این منطقه منظره دریاست (شکل ۳).

شکل ۳: نحوه قرارگیری پلاژها و برخورداری از منظره دریا

۳-۴ منطقه پس کرانه^۴

اراضی پشت مناطق ساحلی عموماً شامل مناطقی است که خدماتی را برای فعالیت‌های تفریحی در بر می‌گیرد. منظره ساحلی توسط پستی‌ها و بلندی‌ها و پوشش گیاهی شکل گرفته است.

¹ Neritic
² Beach
³ Shore land

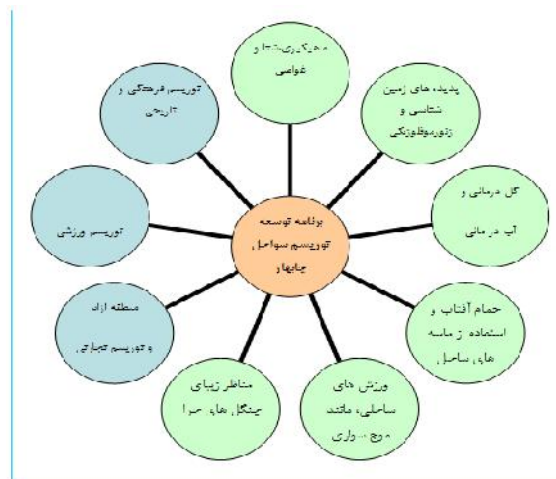
چند نوع فعالیت ساختاری وجود دارد که بر تغییر فیزیکی خط ساحلی تأثیر می‌گذارد و شامل خانه سازی، توسعه صنعتی، بنادر، مسیرهای کشتیرانی، خاکریزها، گذرگاه‌های خشکی، دیوارهای دریا، موج شکن‌ها، پروژه‌های استوار سازی شن‌ها و ساحل، موانع نگهدارنده طوفان‌های دریایی و امواج و غیره می‌شود [۹]. چابهار با توجه به ساحل بکر و متنوع خود شرایط گردشگری ساحلی را دارا می‌باشد. از جمله سایت‌هایی که می‌توان توسعه و گسترش داد، می‌توان به سایت‌های تاریخ طبیعی، سایت‌های تخصصی پدیده‌های ژئوتوریسمی، سایت‌های غواصی، شنا، ماهیگیری، ساحل نوردی، آفتاب‌گیری در ساحل، بازدید از زندگی بومیان و دانش‌های بومی آنها اشاره نمود (شکل ۳).

۴- بحث

شهرستان چابهار در جغرافیای سیاسی کشور بلکه جهان، دارای نقش مهم و حساسی است. حدود ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در دریای پارس دارد و خلیج چابهار از یک موقعیت استثنایی در خارج از تنگه هرمز و در دهانه اقیانوس هند برخوردار است [۱۰]. سرزمین چابهار به علت واقع شدن در ابتدای راه‌های زمینی از دریای عمان به داخل کشور و قرار گرفتن در محل تماس قدرت‌های صنعتی جهان (با توجه به ذخایر نفت و گاز خلیج فارس و صادرات آن به سایر کشورها و واردات کشورهای حوزه خلیج فارس از دیگر کشورها، که همه این مبادلات از محدوده آب‌های اقیانوس هند در محدوده چابهار انجام می‌گیرد) و با توجه به موقعیت ژئوپولیتیک آن از دیرباز به لحاظ نظامی از اهمیت خاصی برخوردار بوده است. خلیج چابهار به واسطه وضعیت خود که دارای ۶۰ مایل طول و ۴۰ مایل عرض است می‌تواند محل تمرکز بسیار مساعدی برای ناو‌ها گردد.

چابهار در کنار این طبیعت بکر و زیبا از جاذبه‌های خاص و زیبایی ژئوتوریستی نیز برخوردار است که در بعضی موارد جزو نادرترین‌های جهان می‌باشند. این جاذبه‌های طبیعی و ژئوتوریستی به همراه فرهنگ غنی و سنتی و قدمت تاریخی آن مجموعه‌ای از بهترین جاذبه‌های گردشگری را در پهنه‌ای کوچک در دورترین نقطه کشور و در کنار سواحل زیبای دریای عمان به وجود آورده که با یک برنامه ریزی کامل و بلندمدت و مدیریتی درست می‌تواند تبدیل به یک منطقه ویژه توریستی شود. دکتر کاظمی در بررسی مشکلات گردشگری در چابهار به ۱۰۱ اثر اشاره کرده‌اند. همین‌طور دکتر ابراهیم زاده و همکارانشان در طرح جامع گردشگری استان سیستان و بلوچستان به بیش از ۲۰۰ مورد جاذبه گردشگری در چابهار اشاره کرده‌اند که خود گویای منابع غنی گردشگری در سطح این منطقه می‌باشد. به طور کلی جاذبه‌های گردشگری چابهار به سه قسمت: ۱- جاذبه‌های طبیعی و ژئوتوریستی، ۲- جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی، ۳- جاذبه‌های انسان‌ساخت، قابل تفکیک می‌باشند (شکل ۲).

تقویت تبلیغات و فعالیت‌های آگاه‌سازی درباره قابلیت‌های گردشگری منطقه و از بین بردن ذهنیت بد گردشگران درباره وضعیت امنیتی و فرهنگی منطقه، تعامل و هم‌فکری بین مسئولین منطقه آزاد و سازمان‌های مرتبط با گردشگری با مردم و استفاده از پتانسیل‌های منطقه در جهت گسترش ورزش‌های آبی و تابستانی و تقویت اکوتوریسم مهم‌ترین راهبردهای توسعه گردشگری شناخته شده‌اند. همچنین راهبرد‌های جانبی مانند استفاده از پتانسیل‌های گردشگری تجاری منطقه آزاد چابهار، توسعه خطوط هوایی برای ترانزیت مسافر و کالا و توسعه گردشگری درمانی ارائه شد. (شکل ۴).

شکل ۴: جهات توسعه گردشگری سواحل عمان

یکی از شاخص‌های امنیت، توسعه گردشگری است که می‌تواند در قالب‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تجلی پیدا نماید. امروزه امنیت از ارکان و شروط اولیه و بنیادی توسعه قلمداد می‌گردد و هر موضوعی که در جهت توسعه بالاخص از نوع پایدار قرار داشته باشد مسلماً با مقوله‌ی امنیت

مرتبط خواهد بود زیرا توسعه پایدار در هر جامعه ای موکول به امنیت پایدار است. اصولا تا امنیت برقرار نباشد سفری شکل نخواهد گرفت و سخن گفتن از گردشگری بیهوده خواهد بود.

شکل ۵: فرایند توسعه پایدار گردشگری و امنیت در چابهار

اعتقاد کارشناسان میان گردشگری و ثبات و توسعه امنیت، رابطه تعریف شده وجود دارد چرا که توسعه زیر ساختهای گردشگری، همکاری دستگاههای فرهنگی و تبلیغات مناسب و مشارکت گسترده ی دستگاه های امنیتی و اطلاعاتی همزمان با توسعه گردشگری، توسعه امنیت ملی رانیز به همراه خواهد داشت. نقش و تاثیر صنعت جهانگردی در توریسم امنیت ملی یک کشور چنان است که اکثریت کشورهای توسعه یافته با وجود دارا بودن منابع کلان اقتصادی و درآمد، ترجیح می دهند بر روی صنعت توریسم متمرکز باشند حضور مستقیم بازدید کنندگان و گردشگران در یک کشور علاوه بر توسعه اقتصاد و تبادلات فرهنگی، آن کشور را به عنوان یک قطب امن گردشگری به جهانیان معرفی می کند تا آنجا که امنیت در معنای گسترده یکی از مهمترین مسائلی که در میزان تقاضای گردشگری خارجی برای سفر به هر کشور دیگر تاثیر گذار است نقش و تأثیر صنعت جهانگردی در ترسیم امنیت ملی کشور چنان است که اکثریت کشورهای توسعه یافته با وجود دارا بودن منابع کلان اقتصادی و درآمد، ترجیح می دهند بر صنعت توریسم متمرکز شوند. حضور مستقیم بازدید کنندگان و گردشگران در یک کشور علاوه بر توسعه ی اقتصادی و تبادلات فرهنگی، آن کشور را به عنوان یک قطب امن گردشگری به جهانیان معرفی می کند [۱۱].

جدول ۱: مهمترین فرصت ها و تهدیدات گردشگری در چابهار

فرصت ها	تهدید ها
مستعد بودن منطقه جهت سرمایه گذاری و برنامه ریزی توریسم وجود میوه های گرمسیری، محصولات کشاورزی و بازار مناسب، برای فروش این محصولات به گردشگران، منطقه آزاد تجاری، تجارت الکترونیک	عدم تمایل بخش خصوصی منطقه جهت سرمایه گذاری در بخش گردشگری عدم وجود برنامه ریزی و سرمایه گذاری دولتی در بخش گردشگری این منطقه افزایش قیمت زمین و بورس بازی زمین و بالا رفتن هزینه ایجاد تاسیسات و تجهیزات، رقابت منطقه ای با منطقه آزاد گوادر، محرومیت شدید منطقه،
وجود آداب و رسوم بومی، فرهنگ محلی و سنتی و نیز مکان های تاریخی و دیدنی توریسم فرهنگی و مذهبی، مبادلات فرهنگی	عدم وجود نیروی متخصص و آموزش دیده در این نواحی توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه، از بین رفتن فرهنگ سنتی و محلی با ازدیاد گردشگران، تبلیغات منفی در سطح جهانی بر علیه ایران، هجوم جمعیت مهاجر

رقابت منطقه ای با منطقه آزاد گوادر، تبلیغات منفی در سطح جهانی بر علیه ایران	نزدیکی به کشور های پاکستان، امکان دسترسی به بازارهای بین المللی	ژئوبولوژیکی
کمبود راه های ارتباطی مناسب سرمایه گذاری در تاسیسات زیر بنایی،	مهیا بودن حمل و نقل هوایی و دریایی	زیربنایی
نامناسب بودن زیرساخت های محیطی و کالبدی، نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی، آلودگی منابع آب و خاک و ساحل، از بین رفتن درختان و پوشش گیاهی	وجود چشم انداز زیبا به همراه فضای سبز مانند جنگل های چابهار، داشتن سواحل زیبا با ویژگی های ژئوتوریسمی و اکوتوریسمی، داشتن محیط آرام و بدون سروصدا برای شهرنشینان جهت تمدد اعصاب و تفریح جاذبه های ورزشی و تفریحی در این منطقه مانند غواصی و موج سواری	طبیعی

۵- تهدید ها

سطح آسیب پذیری منطقه نسبت به توسعه گردشگری بسیار بالا است.

نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی، رفاهی و خدماتی.

پائین بودن مشارکت مردم محلی در اجرای برنامه های بخش دولتی.

مدیریت ضعیف و ناهماهنگ در بین سازمان های مسئول.

تخریب ساحل بکر، و از بین بردن محیط زیست منطقه به وسیله گردشگران نیز از مهم ترین تهدید ها قلمداد می شود.

۶- نتیجه گیری

در مجموع می توان گفت که برای توسعه پایدار گردشگری در نیازمند تعیین و توسعه راهکارهای مشخص، مدیریت محیط زیست، توسعه مشارکت محلی، قوانین صریح و محکم، بازار یابی پایدار و برنامه ریزی واقع بینانه است. با توجه به آنچه که پیرامون جایگاه امنیت در توسعه پایدار گردشگری گفته شد می توان نتیجه گرفت:

- ✓ برپایی جشن ها و جشنواره های مختلف در طول سال به خصوص در فصول گردشگری و تعطیلات.
- ✓ آموزش افرادی که بیشتر با گردشگران در ارتباط هستند مانند: مدیران هتل ها و آژانس ها و تورگردان ها، رانندگان تاکسی، فروشندگان صنایع دستی و مسئولان و کارمندان مراکز گردشگری.
- ✓ احیاء مشاغل سنتی منطبق با فرهنگ بومی منطقه مانند صنایع دستی برای ایجاد جاذبه بیشتر در بخش گردشگری فرهنگی.
- ✓ ایجاد شرکت ها و موسسات گردشگری در چابهار و استقرار دفاتر آنها در خارج از کشور و داشتن فعالیت های هدفمند در جهت بازاریابی صنعت گردشگری و توسعه تبلیغات حتی از طریق سفارتخانه های جمهوری اسلامی در کشورهای دیگر.
- ✓ بهبود زیرساخت های اقامتی و غذاخوری در سطح جهانی و متناسب با سلیقه های متفاوت و طبقه های مختلف اجتماعی.
- ✓ توسعه و بهبود امکانات رفاهی و تفریحی و ساخت پروژه های ورزشی برای جذب گردشگر ورزشی.
- ✓ حفظ، نگهداری و باسازی جاذبه های گردشگری در سطح منطقه در راستای توسعه پایدار.
- ✓ ایجاد ظرفیت های جدید گردشگری در سطح منطقه.
- ✓ امنیت رکن اساسی گردشگری است، زیرا هیچ سفری بدون امنیت امکان پذیر نیست. مواردی از حملات تروریستی، جنگ و سایر ناامنی هایی که در مناطق مختلف جهان اتفاق افتاده پیامد آن کاهش گردشگری آن منطقه بوده است. امنیت در گردشگری باعث گردشگری پایدار و این خود رونق اقتصادی، تقویت زیر ساخت ها، صلح و دوستی، تقویت رفت و آمدها، ارتقاء سطح فرهنگ و در نهایت امنیت اجتماعی مجدد خواهد شد.
- ✓ دست یابی به توسعه پایدار در هر زمینه ای بویژه گردشگری پایدار، امنیت اجتماعی در مناطق گردشگری خواهد بود.
- ✓ موفقیت و رشد پایدار گردشگری در گرو عملکرد مناسب چرخ های گردشگری و عناصر و فاکتور های متعددی است که روی هم رفته سامانه گردشگری را تشکیل می دهند.
- ✓ منابع آلوده کننده محیط در سطح مناطق ساحلی شناسایی شود.
- ✓ معیارهای لازم الاجرا برای جلوگیری از تخریب مناطق گردشگری تهیه و تدوین گردد.

۷- مراجع

- [] آقاسی زاده، عبدالله، بررسی نقش منطقه آزاد تجاری-صنعتی چابهار در توسعه توریسم منطقه ای، پایان نامه کارشناسی ارشد. جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۸۷.
- [] ابراهیم زاده، عیسی، و همکاران، فهرست نقشه های منابع، پتانسیل ها و خدمات موجود گردشگری شهرستان چابهار، طرح جامع گردشگری استان سیستان و بلوچستان، زاهدان، ۱۳۸۶.
- [] کاظمی محمدی، مهدی موسی و زمانی، ارائه راهکارهای گردشگری پایدار شهری با استفاده از نمونه موردی: زنگان، همایش منطقه ای جغرافیا و توسعه پایدار شهری، مدل SWOT دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیروان. ۱۳۸۸.
- [] ده چشمه و زنگی آبادی، مصطفی و علی، امکان سنجی توانمندی های اکوتوریسم استان چارمحال و بختیاری به روش SWOT، محیط شناسی، شماره ۴۷. ۱۳۸۷.
- [5] ص ۳، ۱۳۸۱. مدرس، تربیت دانشگاه دکتری دوره نامه پایان شهری، توریسم فضایی الگوی و تحلیل بررسی علی، موحد،
- [6] D. Tripathi , A. Ghosh,, **Marine and Costal Recourses Evaluation in Eco-Tourism for Sustainable Growth of Employment Generation in Asian Region**, Asian Marine Conservation Association (AMCA). 2007.
- [7] Houston, James R., **International Tourism and US Beaches**, Shore and Beach. 1996
- [8] Turner, L., and J. Ash, **The Golden Hordes: International Tourism and the Pleasure Periphery** London: Constable. 1999.
- [9] European Commission, **towards quality coastal tourism — Integrated quality management (IQM) of coastal tourist, Destinations**, Luxembourg: Office 2000.
- [10] Barry,.,Myth, **Reality in the Representation of Resorts**. Sussex Archaeological Collections pp.97-112. 2002.
- [11] Bull.p., **Mass tourism in the Balearic Islands: An example of concentrated dependence**. London, pp.137-151.1997.
- [12] Ketchum, Bostwick H; **The Waters Edge: Critical Problems Of The Coastal Zone**; The Colonial Press, USA, (Second Printing),pp. 87-127. 1973.